

Ірина Філіна

доцент, кандидат філософських наук,
Полтавський базовий медичний фаховий коледж

Тамара Мизгіна

кандидат медичних наук,
доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

СТАТУС ЖІНКИ В ІСТОРІЇ СІМ'Ї, КУЛЬТУРИ, СПОРТУ, СУСПІЛЬСТВА

Ffilina Irina, Myzghina Tamara, The status of women in the history of the family, culture, sports, society

Key words: women, history, family, culture, sports, society

Жінка здавна вважалася основою та берегинею роду, з плином часу змінювалися суспільний лад, сім'я, так саме зазнавали змін статус і роль жінки у сім'ї та суспільстві. Сім'я – це найдавніша й найприродніша спільнота, яка існувала ще задовго до класів, держав і націй. Сім'я визначається як засноване на кровній спорідненості, шлюбі або усиновленні об'єднання людей, пов'язаних між собою спільністю побуту та взаємною відповідальністю. Сім'я стала об'єктом дослідження науковців багатьох дисциплін: історії, соціології, демографії, психології, педагогіки, юриспруденції, культурології тощо. Зміст сімейних відносин завжди визначався та змінювався в залежності від специфіки історичних епох, релігійних вірувань, етнічних традицій, соціально-економічних потреб, рівня духовної культури та іншими чинниками, часу відповідно до цього потребував змін і статус жінки в сім'ї.

Метою дослідження було визначення статусу жінки у родині, суспільстві, культурі, спорті в історичному аспекті.

Матеріали та методи. Було вивчено та проаналізовано понад 350 наукових джерел у друкованому вигляді та електронному доступі.

Багато науковців вважають саме жінку засновницею людської культури. За первісних часів, коли чоловіки були переважно мисливцями, жінка займалася збиральництвом їстівних плодів, корінців, личинок, диких злаків. Жінка здогадалася з часом кинути зерна у землю, щоб вирости нові колосся. Саме жінці довелося пізнавати властивості вогню для обігріву житла й приготування їжі, властивості глини, щоб зліпити перші горщики, вигадувати способи виготовлення одягу та взуття. Жіноча праця в ті часи гарантувала більшу стабільність для існування роду, тоді як праця чоловіків

залежала від вдачі та везіння. Жінка займала почесне місце у родовій спільноті ще й тому, що народжувала дітей, забезпечувала продовження роду. Цей період пріоритету жінок увійшов в історію первісного суспільства під назвою «матріархат» [1].

В процесі еволюції сім'ї функція дітонородження поступово відходить з першого плану під впливом суто соціально-економічних змін: зростає трудовий авторитет чоловіків, коли відбувається перехід від господарства присвоювального типу до продуктивного – скотарства та землеробства. Відтоді трудовий внесок чоловіків у родову сім'ю починає перевищувати жіночий, що згодом стає підставою для фактичного головування чоловіків і формування патріархальної общини. По мірі зростання загальної продуктивності праці та матеріальних статків з'являється можливість вести господарство парною сім'єю. Від жінки вимагається вже цілковита подружня вірність, і вона позбавляється колишньої свободи вибору партнера, яка була нормою в матріархальній общині.

Парна сім'я доволі швидко закріплює належний порядок життя в релігійних системах та правових нормах. Місце жінки визначається обов'язком ведення домашнього господарства, народженням та вихованням дітей. Сім'я доіндустріального суспільства перебувала під великим впливом церкви з практичною неможливістю розлучень, забороною абортів та приреченістю долі жінки при втраті годувальника-чоловіка. В суспільстві ще не було реальної можливості самостійного заробітку для жінок в умовах відсутності ринку праці. Цей тривалий період закріпачення жінки в колі сім'ї триває в Європі приблизно до XVIII століття [2].

З Промисловою революцією, формуванням індустріального суспільства та поширенням системи найманої праці сімейне життя зазнає також суттєвих змін. Створюються умови для зростання економічної незалежності жінок та їхнього активного включення в трудову та громадську діяльність, перегляд традиційних функцій сім'ї, можливості набуття жінкою освіти, виборчих прав, а також – до рівноправ'я з чоловіками у прийнятті рішень, у контролі над видатками та майном сім'ї. Проте, без тривалої боротьби самих жінок за свої права зростання їх статусу у суспільстві виявляється неможливим [3].

Фемінізм як жіночий рух за рівноправ'я з чоловіками супроводжується створенням різноманітних жіночих організацій з метою втілення в життя актуальних прав жінок та усунення дискримінації. *Саме на хвилі фемінізму поступово розвивається й жіночий спорт.*

Жінки з незаможних родин отримали можливість або змушені були працювати, матеріально забезпечуючи себе. Проте, це дало їм певну незалежність і фінансову самостійність, а також певну свободу вибору щодо своїх розважальних та здоров'язберігаючих занять. Жінки почали знаходити задоволення у фізичній активності. Заняття спортом стали першими кроками жінок у відкритті для себе нових можливостей.

На початку XX століття фемінізм ще більше став сприяти більшому

зацікавленню спортом серед жінок. У 1900 році в Парижі відбулися чергові Олімпійські ігри, на яких вперше виступили жінки, хоча й обмежено.

Жіночий спорт продовжував набувати більшої популярності та визнання. У 1928 році на Олімпійських іграх в Амстердамі вперше були проведені змагання з жіночої легкої атлетики. Проте, деякі види спорту для жінок все ще залишалися забороненими або обмеженими через стереотипи та традиційні уявлення про "жіночість"[4]. В 1952 році на Олімпійських іграх в Гельсінкі були введені жіночі змагання з гімнастики та плавання.

Жіночий спорт з тих часів розвинувся у широкому спектрі дисциплін, і в деяких з них жінки виявилися навіть успішнішими за чоловіків. Отже, спорт став для жінок потужною та переконливою сферою самореалізації, відстоювання гідності, натхнення, патріотизму. Жіночі досягнення в спорті виявилися більш відомими, наочними, вражаючими і блискучими [5]. Звісно, досягнення жінок в громадській діяльності, в освіті, в науці, в мистецтві також суттєво вплинули на піднесення статусу у суспільстві.

Зараз вислів «Спорт – це здоров'я та краса» сприймається як беззаперечна істина. В історії суспільства здоров'я жінки майже завжди мало пріоритет перед її красою. Уявлення про жіночу красу відрізнялося у різних культурах та мали «утилітарний» зміст: красивим вважалося те, що є більш корисним. В античній Спарті не тільки для хлопців виховання здійснювалося через фізичні та військові вправи.

Отже, як і колись, у сучасному інформаційному суспільстві, саме здоров'я залишається головною цінністю та засадою успішного навчання, продуктивної праці, захисту країни, кар'єри, авторитету, сімейного затишку тощо. Підтримувати належний стан здоров'я – це обов'язок і необхідність життя кожної свідомої людини, яка вміє визначати сенси власного існування не тільки заради себе, а й заради інших людей та всієї країни. На жаль, російсько-українська війна теж суттєво вплинула на фізичне та ментальне здоров'я і чоловіків, і жінок. Знову українське суспільство змушене проходити випробування на фізичну та духовну міцність.

Список використаних джерел:

1. Олешко, С., Біла, О. (2016). Історичний ракурс уявлень про жінку у різні епохи (Historical ideas about female in different ages). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Гендерні дослідження», 141-147.
2. Кауфман, М., Гоян, І., Маєрчик, М., Дойчик, М., & Марценюк, Т. (2019). Трансформація уявлень про гідність жінки в історичній ретроспективі. *Філософія*, 81396.
3. Вілкова, О. Ю. (2005). Конструктивні та деструктивні функції гендерних стереотипів. Київ, 2005. 231 с.
4. Roth, A., & Basow, S. A. (2004). Femininity, sports, and feminism: Developing a theory of physical liberation. *Journal of Sport and Social Issues*, 28(3), 245-265.
5. Johnston, L. M., & Weatherington, K. (2018). Why women want to play sports: Identity, culture, and motivation. *Peace and Conflict Studies*, 25(2), 5.